

EGRI ÉRSEKI GYŰJTEMÉNYEK KIADVÁNYAI 1.

FEJEZETEK AZ EZER ÉVES EGRI EGYHÁZMEGYE TÖRTÉNETÉBŐL

EGER 2018

FEJEZETEK AZ EZER ÉVES EGRI EGYHÁZMEGYE TÖRTÉNETÉBŐL

EGRI ÉRSEKI GYŰJTEMÉNYEK KIADVÁNYAI 1.

FEJEZETEK AZ EZER ÉVES EGRI EGYHÁZMEGYE TÖRTÉNETÉBŐL

Az Egri Hittudományi Főiskolán 2015. május 7-én és
2016. május 5-én megrendezett konferenciák előadásai

Szerkesztette
Horváth István

Eger, 2018

Kiadja: Érseki Vagyonkezelő Központ
Felelős kiadó: Ficzek László

© A tanulmányok szerzői
©Egri Főegyházmegyei Levéltár

ISBN 978-963-86719-7-4

Nyomdai munkálatok: Eger '91. Nonprofit Kft.
Megjelent: 400 példányban

TARTALOMJEGYZÉK

ÉRSEKI KÖSZÖNTŐ.....	7
KOSZTA LÁSZLÓ: Az egri püspökség alapítása.....	9
KRISTÓF ILONA: Az egri püspöki udvar a 15–16. század fordulóján.....	15
DOMOKOS GYÖRGY – ERŐS KATALIN RENÁTA: Ercole Pio és az egri székesegyház építésének ügye.....	31
TUSOR PÉTER: Lippay György királyi kancellár, Eger főpásztora.....	47
MIHALIK BÉLA VILMOS: Kegyúri viták a Jászságban az eladatottság időszakában (1702–1745).....	59
B. GÁL EDIT: Orczy István: Telekesy püspök jószágigazgatója.....	69
DÓBÉK ÁGNES: Könyvek Barkóczy Ferenc püspök egri gyűjteményéből.....	77
JANKA GYÖRGY: Görögkatolikus kispapok Egerben a 18. században.....	85
JÁN GUNČAGA: Az egri és szepeskáptalani tanítóképző intézetek – szlovák-magyar egyháztörténeti, neveléstudományi és matematika módszertani kapcsolatok.....	91
N. KIS TÍMEA: „Az egri megyének ragyogó koronája” Kiegészítések az egri bazilika tervvariációihoz.....	101
BÁRÁNY ZSÓFIA: Lonovics József és Eger	113
TAMÁSI ZSOLT JÓZSEF: Az 1848-as egri zsinat előkészítő munkálatai a tervezett magyar nemzeti zsinat keretében.....	127
KLESTENITZ TIBOR: Az Egri Főegyházmegye katolikus sajtója a dualizmus korában.....	139
KÁRBIN ÁKOS: A kultúrharc Egerben, illetve annak következményei.....	153
GIANONE ANDRÁS: Az Actio Catholica az egri főegyházmegyei körlevelek tükrében.....	167

KLESTENITZ TIBOR:	
Az egri katolikus sajtó a két világháború között.....	181
TENGELY ADRIENN:	
Az istentiszteleten kívüli közösségi vallási cselekmények szabályozása az 1931. és 1942. évi egri egyházmegyei zsinatokon.....	197
VÁMOSI KATALIN:	
A Miskolc-Mindszent Római Katolikus Plébánia rejtett kincsei: apát-kanonoki portrégaléria, Meilinger Dezső és Halász-Hradil Elemér festményei.....	209
MÓZESSY GERGELY:	
Egy ismeretlen vértanú – Bozsik Pál halála.....	225

KÖSZÖNTŐ

A korábbi évtizedek egyháztörténeti kutatásai főként két jeles elődöm életművének feltárását tűzték ki célul. Ennek az időszaknak szép gyümölcse a *Pyrker Emlékkönyv* 1987-ben, majd az *Eszterházy Károly Emlékkönyv* 1999-ben. Azóta több értékes kötet jelent meg a Lyceum történetéről, és időközben megalapítottuk az Eszterházy munkacsoportot a kutatások előmozdítására.

Fiatal tudósok viszont többször is választották doktori dolgozatuk témájául főegyházmegyénk egy-egy kevésbé ismert főpásztorát, vagy valamelyik korábban kevésbé kutatott időszakát. Az utóbbi évek munkáiból kiemelten is említést érdemel Tengely Adrienn, *Az 1931. és 1942. évi egri egyházmegyei zsinatokat* bemutató munkája, amely 2016-ban jelent meg, és Mihalik Béla Vilmos, *Papok, polgárok, konvertiták* c. dolgozata egyházmegyénk katolikus megújulásáról a 1670–1699 közötti időszakban, amely 2017-ben jelent meg. Ebbe a sorba illeszkedik Bárány Zsófia 2017-ben az ELTE Bölcsészettudományi Karán megvédett disszertációja *Lonovics József szentszéki diplomáciai missziója* címmel.

Az elmúlt évek során rendezett egyháztörténeti konferenciák célja is az, hogy általuk a hallgatók jobban megismerjék az Egri Főegyházmegye történetének eddig homályban maradt fejezeteit, a történészek pedig újabb inspirációt kapjanak a további kutatásokhoz. A múlt tanulmányozása erőforrás és bátorítás a jelen feladatai között az egyház szolgálatában. Az írásokból láthatjuk, hogy az elődök eredményei mögött mennyi hit, imádság, munka és áldozat húzódik meg.

Örömmel tölt el, hogy a jelen kötet az olvasók számára is hozzáférhetővé teszi azokat az előadásokat, amelyek a 2015-ben és 2016-ban megrendezett egyháztörténeti konferenciáinkon hangzottak el. Köszönet a Szerzőknek és köszönet a Szerkesztőnek! Azzal a reménnyel indítom útjára ezt a kötetet, hogy újabb tudományos konferenciákra és nyomukban az újabb kutatási eredmények publikálására kerülhet majd sor a jövőben, amely főegyházmegyénk történetének mélyebb megismerését eredményezi, nemcsak papságunk, hitoktatóink és pedagógusaink, hanem minden érdeklődő számára.

Eger, 2018. május 7-én.

✠ Ternyák Csaba
egri érsek

KÖNYVEK BARKÓCZY FERENC PÜSPÖK EGRI GYŰJTEMÉNYÉBŐL

A Barkóczy-könyvtár

A felsőtárkányi Fuorcontrasti kastély 1761-es inventáriumában több mint háromszáz könyv szerepel.¹ A kötetek a toronyszobák fali szekrényeiben voltak elhelyezve. Az első szobában 136, a másodikban 178, Barkóczy hálósobájában 10, egy másik kisebb szobában további 5 könyv volt. Ezeknek pontos címjegyzéke azonban nem maradt fenn.² Barkóczy Ferenc egri püspök könyveiről, olvasmányairól nincsenek forrásaink, csupán az 1755-től működő egri nyomda kiadványai alapján tájékozódhatunk könyves kultúrájáról.³

Az egri nyomda kiadványairól értekezve Bitskey István már felsorolt számos alkotást, amely Barkóczynak köszönhette kiadását.⁴ Entz Géza Barkóczy mecénási tevékenységét vizsgálva megemlítette könyvtárát is, valamint tanulmánya függelékében felsorolta művészeti tárgyú könyveit és a könyvtárban található tervrajzokat, rézmet-szeteket.⁵ Ezen kívül azonban a kutatás nem hangsúlyozta a püspök, majd érsek könyvszeretetét és érdeklődését a legkülönbözőbb témájú könyvek iránt.

Könyvtáráról az öt köszöntő irodalmi művek soraiban is találunk említést. Az 1763-ban névnapját Esztergomban ünneplő Barkóczyt a jezsuita diákok latin nyelvű zenés színjátékkal köszöntötték. A műzsák Barkóczy esztergomi építkezési terveiről, majd a Barkóczynak halhatatlanságot biztosító könyvtárról énekelnek, amely a műzsák hajléka lesz.⁶

Hajdani könyvtárát Orczy Lőrinc is méltatja Barkóczynak ajánlott verseskötete nyitó versében:

„Fordúlj tsak nagy árú Könyveid’ házábann,
Kiket bé takartál egy Liberiábann,
Tekingess módosan fel rakott sorjábann,
Álmélkodj Íróknak balgatagságában.”⁷

A Barkóczy-könyvtárra tehát három helyen – két levéltári forrásban, és egy nyomtatott versben – találunk hivatkozást.

¹ A tanulmány az „Irodalmi nyilvánosság a polgárosodó Nyugat-Magyarországon, 1770–1820” c. MTA Lendület pályázat keretében készült.

² SUGÁR 1996. 107–121.; B. ILLÉS 2005. 57–77.

³ MARKOS 1972.; V. ECESEDY 1991.

⁴ BITSKEY 1997. 51–88.

⁵ ENTZ 1939. 167–187.

⁶ A kézirat lelőhelye: FK. Coll. I. 39. 7. A kézirat ismertetése: SZELESTEI N 2007. 116–122.; HUBERT; SZELESTEI N. 2007.

⁷ ORCZY 1787. 8.

Könyvtárának jegyzéke az esztergomi Prímási Levéltárban található.⁸ Az érsek 1765-ös halála után készítették az összeírást az akkor Pozsonyban található könyvtárról. A különböző hagyatéki lajstromokat és egyéb gazdasági összeírásokat tartalmazó anyag számozatlan oldalakból áll. Ennek az utolsó negyedében álló fejezetcím: „*Descriptio et inventarium bibliothecae Archiepiscopalis Posoniensis suburbanae.*” Utána hosszan, tételesen sorolja a könyvek címeit. Szerzőt csak némely esetben, kiadási adatokat pedig egyáltalán nem közöl. A címek melletti oszlopban jelöli a kötetek számát.

A hagyatéki lajstrom vizsgálatával most lehetővé válik Barkóczy könyvtárának rekonstruálása: az eddiginél sokkal részletesebb képet kapunk érdeklődéséről és műveltségéről. A könyvek tematikus bemutatásán keresztül kirajzolódik, hogy a korabeli Európa vallásos és világi irodalmának mely alkotásai jutottak el egy magyarországi főpaphoz. A 17. században a könyvtárak elsődleges feladata az volt, hogy a tulajdonos hatalmát és tudását közvetítsék. A 18. században azonban már sokkal inkább mint munkaeszközt határozhatjuk meg, illetve mint a személyes érdeklődéshez és tevékenységhez kötődő művek gyűjteményét.

Már a tekintélyes mennyiségű feljegyzett mű – összesen 421 tétel, 21 kézirat, és további tervrajzok, rézmetszetek – bizonyítja a Barkóczyról a szakirodalomban korábban kialakult képet: az írók, művészek pártfogója volt, a könyvek barátja, aki több irodalmi alkotás – legyen az világi vagy teológiai tematikájú – megszületését segítette az alkotás kezdeti fázisától egészen a mű kinyomtatásáig.

Barkóczy könyvtára érsekké való kinevezése után Egerből Pozsonyba került. A könyvtár fennmaradt kötetei ma az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban találhatók, egységes bőrkötésben, Barkóczy aranyozott címerével ellátva. Az egri és esztergomi korszából származó könyveket megkülönböztethetjük a *super ex libris* alapján is: a köteteket az egri püspöki vagy esztergomi érseki címer díszíti.

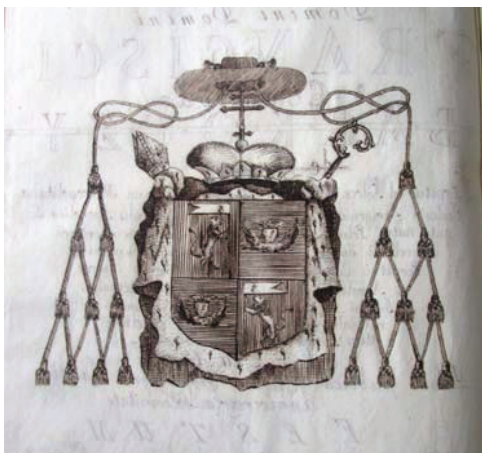
Barkóczy Ferenc püspöki címere

Most azon könyvei közül mutatok be néhányat, amelyek kiadási adataik, az egri püspöki *super ex libris*, valamint egyéb források alapján Barkóczy egri korszakához kötődnek. A könyvek között találunk egyházi és világi tematikájú műveket legnagyobb számban latin, olasz és német nyelven, valamint néhány francia és lengyel nyelvű könyvet.

A könyvtár teológiai témájú könyvei

⁸ PL. Archivum Saeculare I. Acta Radicalia et Protocollaria 69.

Barkóczy megreformálta az egri papképzést, kivette a jezsuiták kezéből és az egyházmegye papjaira, köztük kanonokjaira bízta. Az esztergomi Prímási Levéltárban található egy összeírás, amelyben Barkóczy a trienti zsinat előírásai alapján azokat a műveket sorolja fel, amelyek használata és tanulmányozása szükséges ahhoz, hogy a klérus megfelelően képzett, tanult papokból álljon.⁹ A fontosabb tárgyak tanításához és tanuláshoz használatos, az iratban említett könyvek mind jelen vannak a Barkóczy-könyvtár fennmaradt kötetei között. A filozófia oktatásához elengedhetetlen a hallei jog-és filozófiaprofesszor, Johann Gottlieb Heineccius *Philosophia rationalis et moralis*a. Ennek 1738-as, amszterdami kiadása volt meg a könyvtárban.¹⁰ A Biblia olvasásához és értelmezéséhez Bernard Lamy, francia teológus és matematikus a korban népszerű *Apparatus Biblicus* című művét javasolja, amely teológiai értekezéseket, Biblia-magyarázatot tartalmaz. Ez a kötet nem maradt fenn, azonban a könyvjegyzékbe kétszer is feljegyezték.¹¹ Nem meglepő, hogy két példányban helyet kaphatott Barkóczy könyvtárában: a 18. században több kiadásban megjelent, és francia nyelvre is lefordították. Magyar nyelven nem jelent meg, de gyakran terjesztették libergraduálisként. 1764-ben például Batthyány Ignác és Okolicsányi János téziseit is hoztákötötték.¹²

A teológia tantárgyhoz ajánlja Ludovico Vincenzo Gotti *Commentationes Theologicae* című művét, amely nem maradt fenn a könyvek között, azonban a szerző egy másik művének magyar fordítása *Az igaz utnak megválasztása a' különböző vallású keresztények között* címmel az egri nyomdából került ki 1757-ben.¹³ Ez is a Barkóczy-könyvtárhoz tartozott. Az eredeti mű Rómában jelent meg 1734-ben.

Az utolsó tantárgy a kánonjog, amelynek ajánlott művei közül Jean Cabassut *Notitia conciliorum Sanctae Ecclesiae* című egyháztörténeti munkája maradt fenn. A szerző ebben felsorolja az egyház összes zsinatát az első apostoli zsinattól egészen a trientig. Munkája nemcsak történeti szempontból jelentős, több fejezete teológiai megfigyeléseket is tartalmaz és a kánonjogra is kitér.

Az általánosságban ajánlott művek között ott van a *Apparatus brevis ad theologiam, et jus canonicum* című gyűjteményes kiadvány, amely a teológia és kánonjog tanuláshoz nyújtott segítséget.¹⁴ Mellékletként találunk benne egy történelmi-kronológiai függelék, amelyben a koncíliumokat, pápákat, ellenpápákat, egyház-

⁹ PL. AEV. 2101/9. 471–473.

¹⁰ HEINECCIUS 1738. A könyv lelőhelye: FK. BV2421.

¹¹ A jegyzékben szereplő címek: *Apparatus Biblicus* P. Lamy. 1 vol.; *Apparatus Biblicus* P. Lamy. 2 vol.

¹² SZELESTEI N 2003. 112.

¹³ GOTTI 1757. A könyv lelőhelye: FK. BV1855.

¹⁴ *Apparatus brevis*. 1753.

atyákat, egyházi írókat, valamint az eretnekeket veszi sorra ABC- és időrendi sorrendben.

Számos liturgikus kötetet is felsorol, amelyet Barkóczy, kanonokjai és a környezetükben szolgáló papok is használhattak. Ezeknek nagy része fennmaradt. Itt kell megjegyezni, hogy bár nem sok adat van arról, hogyan kerültek a könyvek Barkóczy könyvtárába, néhány dokumentumot mégis találunk a könyvek útjára vonatkozóan. Például a Prímási Levéltárban található egy 1754-ben íródott levél, amelyben Barkóczy 350 példányt kér Jacques-Bénigne Bossuet katolikus doktrínájából az egyházmegye számára.¹⁵

Barkóczy életútját és a könyvek megjelenési adatait, valamint nyelvét párhuzamba állítva rekonstruálható, mely kötetek képezték részét biztosan az egi püspök gyűjteményének.

A könyvtár világi témájú kötetei

Kimagaslóan magas számú olasz nyelvű könyvének nagy része az 1720-as években jelent meg. Barkóczy a római Collegium Germanicum Hungaricum diákja volt 1729–1732 között,¹⁶ tehát ezek a művek minden bizonnyal római évei alatt kerültek birtokába. Mivel ezidáig egyházi vonatkozású könyveit emeltem ki, a továbbiakban néhány világi témájú, főként szépirodalmi műveket tartalmazó és művészeti, építészeti tematikájú könyvet mutatok be.

A könyvtár olasz nyelvű, drámai műveket tartalmazó köteteit már ismertettem.¹⁷ Néhány további olasz nyelvű könyvet mutatok most be, amelyek nem maradtak fenn a könyvtár mai állományában, de minden bizonnyal a római évek alatt kerültek Barkóczy tulajdonába.

Giovanni Battista Guarini (1538–1612) *Pastor fido* című pásztorjátéka szerepel a könyvjegyzékben.¹⁸ A mű a 16. század egyik legnépszerűbb, és legtöbbször kiadott műve volt. Első kiadása Velencében jelent meg 1590-ben, első bemutatója Ferrarában, 1595-ben volt. Kritikusai azért támadták, mert nem tartotta be az arisztotelészi szabályt, mely szerint tragikus és komikus elemek nem keveredhetnek egyetlen művön belül.¹⁹ Torquato Tasso *Amintája* mellett a pásztorjáték műfajának mintaadó darabja lett. Lírai részleteit sok madrigálszerző megzenésítette a századok folyamán.

Guarini reneszánsz pásztorjátéka mellett Giovanni Battista Marino (1569–1625) *Adone* című eposzát szintén a könyvjegyzék tételei között találhatjuk.²⁰ Marino a barokk epika egyik legjelesebb képviselője. Hőskölteménye 1623-ban jelent meg Párizsban Oliviero di Varennesnél.²¹ A sok szálon futó cselekményben *Adone* és *Venere* szerelmi története bontakozik ki. Az olasz irodalom egyik legterjedelmesebb műve-

¹⁵ PL. AEV. 2101/7.

¹⁶ VERESS 1941. 301–303., Uő. 1917. 146–147.

¹⁷ DÓBÉK 2014. 321–335.

¹⁸ A hagyatéki jegyzékben szereplő cím: *Il Pastor fido*. 2 vol.

¹⁹ CARVALE 2003. 345–352.

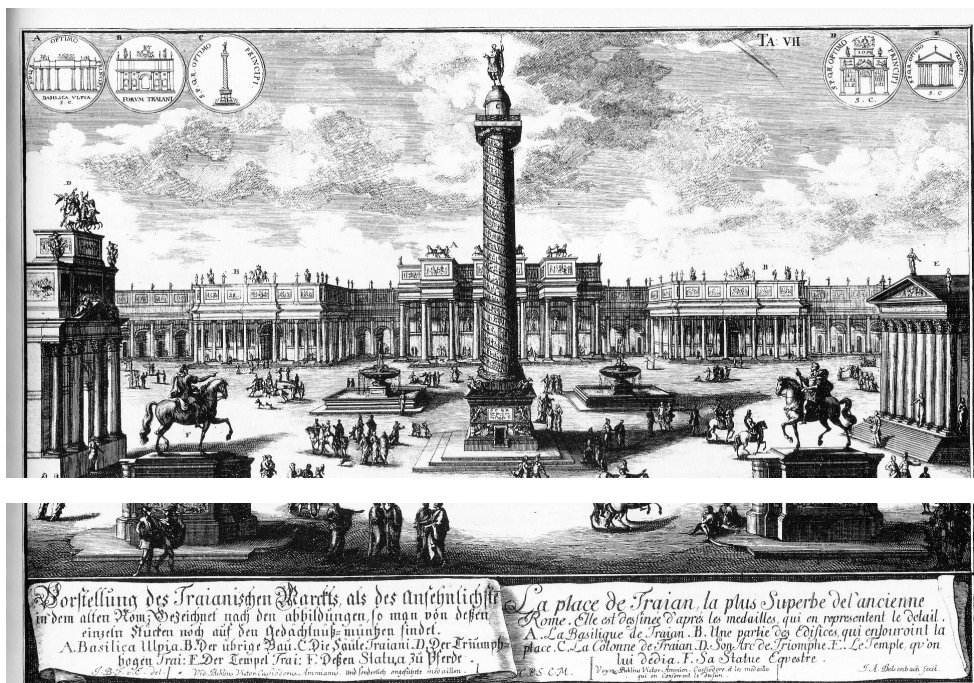
²⁰ A hagyatéki jegyzékben szereplő cím: *L'Adone Poema Italicum Laurentii Scoto*. 1 vol.

²¹ CARVALE 2008. 517–535.

ként tartják számon. Minden ének előtt találunk témamegjelölést és allegóriákat, amelyek a szöveg morális értelmét adják.

Barkóczy olasz nyelvű regényei között ott van Daniel Defoe (1660–1731), az angol felvilágosodás nagy alakjának híres regénye, a *La vita e le avventure di Robinson Crusoe*.²² Az 1719-ben írott regény az egyik legolvasottabb és legtöbb nyelvre lefordított regénnyé vált Európában.

Girolamo Gigli (1660–1672) olasz szerző *Il Ruggiero re di Sicilia* című tragédiája szintén szerepel a jegyzékben.²³ A színdarabot az 1729-es római karneválon mutatták be. Gigli színdarabjaiban a francia színjáték hagyományait követte, előnyben részesítette a spontán humort, a szatírárt és a sienai dialektust. Ez utóbbi okozta vesztét, hiszen miután a sienai nyelvjárást a firenzei fölé helyezte – ezzel kivívva az Accademia della Crusca ellenszenvét – száműzték a városból és a Sienai Szent Katalin írásait tartalmazó kiadványát elégették.²⁴ A latin nyelvű művek között is találhatók különböző műfajú szépirodalmi művek, köztük színjátékok. Például találunk egy rövid színda-

Entwurf einer historischen Architectur (Lipce, 1725) című kötet egyik illusztrációja

rabot, amelyet a bécsi jezsuita kollégium diákjai mutattak be.²⁵ A nyomtatványon nincs feltüntetve az évszám. A színműben Justus Lipsius *De constantia in malis publicis* című művét dolgozzák fel, amely párbeszédes értekezés az állhatatosságról. Az ókori sztoikus gondolkodás eszméjét emeli át a jelenbe, hogy ezzel a válságos időkben vigaszt nyújtson. Lipsius ebben a munkájában kapcsolta össze először a ke-

²² A hagyatéki jegyzékben szereplő cím: Robinson Crusoe la vita e le avventure sue. 1 vol.

²³ A hagyatéki jegyzékben szereplő cím: Il Ruggiers re di Sicilia Tragoedia in 12mo. 1 vol.

²⁴ CARVALE 2001.676–678.

²⁵ Philosophia Christiana. 1711. A kötet lelőhelye: FK. BV1894.

resztény vallást a sztoikus gondolkodással, ezzel is segítve az egyént a vallásháborúk korszakában. Ez a szórakoztató dialógus nagy sikert aratott és hatást gyakorolt többek között a barokk szomorújátékra, amelynek mártír alakjai az állhatatosság eszményképeiben tűnnek fel.

A hagyatéki jegyzékbe felvett építészeti könyvek legnagyobb része német nyelvű és kivétel nélkül az 1730-as években jelent meg, így ezek szintén az egri korszakhoz kapcsolódnak. Fischer von Erlach és Johann Bernhard *Entwurff einer historischen Architectur* című, 1725-ben megjelent könyve az építészet történetét követi nyomon négy fejezeten keresztül.²⁶ Bemutatja a zsidó, egyiptomi, szír, perzsa és görög építészetet, az antikvitás után megismerhetjük az újkor építményeit, nemcsak európai, hanem arab, török, japán példák segítségével is. Az utolsó fejezetben néhány épület tanulmányrajzát láthatjuk.

Alexander Blond *Die Gärtnerney* című műve a kertművelés kézikönyve. Barkóczy könyvtárában egy 1732-ben, Augsburgban megjelent példányt találunk.²⁷ A barokk pompához hozzátartoztak a lenyűgöző kertek, és ezek műveléséről, gondozásáról több kézikönyv jelent meg. Barkóczy a leírások alapján egri püspökként lenyűgöző kertet építtetett felsőtárkányi Fuorcontrasti kastélyához. Blond könyve a szép kertek létrehozásának általános szabályait írja le. Külön taglalja a lombozat, a bokrok, a fű, a növények gondozásának módszereit. Különös figyelmet szentel a víz kertekbe való bevezetésének és a szökőkutak építésének.

A könyvtárban elsősorban papi segédkönyvek, klasszikus és kortárs teológiai művek, valamint a világi témájú könyvek között ókori szerzők művei, drámákat tartalmazó kötetek, néhány regény, illetve a századra jellemző enciklopédiák, szótárak, gyűjteményes munkák voltak jelen, amelyek a 17. század végén és Barkóczy életében jelentek meg.

A most bemutatott kötetek mindegyike Barkóczy egri püspökségének egy-egy meghatározó pontjához kötődik: a papképzés megreformálásához, a város arculatának átalakításához, az építkezésekhez, valamint a személyes érdeklődéshez, amelynek köszönhetően a püspök támogatta Egerben a színjátszást, a zenés előadásokat.

Felhasznált források és irodalom

FK = Főszékesegyházi Könyvtár, Esztergom

PL AEV = Prímási Levéltár Archivum Ecclesiasticum Vetus

Apparatus brevis ad theologiam, et jus canonicum; complectens indicem historico-chronologicum conciliorum, paparum, antipaparum, patrum, et scriptorum ecclesiasticorum, necnon haereticorum, et compendiosam juris utriusque prænotionem. Venetiis, 1753.

²⁶ ERLACH, BERNHARD 1725. A kötet nem maradt fenn. A hagyatéki jegyzék címléírása: Entwurff einer historischen Architecture. 1 vol.

²⁷ BLOND 1731. A könyv lelőhelye: FK. BV2422.

- BITSKEY ISTVÁN: Püspökök, írók, könyvtárak. Egri főpapok irodalmi mecénatúrája a barokk korban. Eger, 1997.
- BLOND, ALEXANDER: Die Gärtnerrey, so wohl in ihrer Theorie oder Betrachtung, als Praxi oder Übung, allwo von denen schönen Gärten, welche man nur insgemein die Luft- und Zierdgärten zu nennen pflegt, und welche aus Luft- und Laub- Stücken, Luft- Gebüsch und Wasen, oder Gras- Vertieffungen bestehen, ausführlich gehandelt wird, wobey viele Grund-Risse und allgemeine Austheilungen der Gärten zu finden, ingleichen neue Abrisse von Laubwerck, Luft- Hecken, Gras- Vertieffungen. Augsborg, 1731.
- CARVALE, MARIO: Dizionario biografico degli italiani. 54. Roma, 2001.
- CARVALE, MARIO: Dizionario biografico degli italiani. 60. Roma, 2003.
- CARVALE, MARIO: Dizionario biografico degli italiani. 70. Roma, 2008.
- DÓBÉK ÁGNES: Barkóczy Ferenc könyvtárának olasz nyelvű könyvei. Magyar Könyvszemle 2014/ 3. 321–335.
- V. ECSÉDY JUDIT (szerk.): Magyarország bibliographiája 1712–1860. VIII. Függelék. Hazai 18. századi színlapok, gyászjelentések és szentképek bibliográfiája. Nyomda- és kiadástörténeti mutató. Budapest, 1991.
- ENTZ GÉZA: Barkóczy Ferenc gr., a magyar barokk kor nagy mecénása. Történetírás 1939/3–4. 167–187.
- FISCHER VON ERLACH–JOHANN BERNHARD: Entwurff einer historischen Architectur. Leipzig, 1725.
- GOTTI, LODOVICO VINCENZO: Az igaz utnak meg-választása a' különböző vallású keresztények között. Eger, 1757.
- HEINECCIUS, JOHANN GOTTLIEB: Elementa philosophiae rationalis et moralis ex principiis ad modum evidentius iusto ordine adornata praemissa est historia philosophica. Amstelodami, 1738.
- HUBERT ILDIKÓ–SZELESTEI N. LÁSZLÓ: Köszöntő versek, színjátékok Barkóczy Ferenc tiszteletére. In: JANKOVICS JÓZSEF (szerk.): Album amicorum Szörényi László LX. születésnapjára. Budapest, 2007. (http://www.iti.mta.hu/Szorenyi60/Hubert_Szelestei.pdf – Letöltés: 2016. 11. 07.)
- ILLÉS VIRÁG: A Fuorcontrasti kastély az 1761. évi inventárium tükrében. Archivum. A Heves Megyei Levéltár Közleményei 17. 2005. 57–77.
- MARKOS BÉLA (szerk.): Magyarország bibliographiája 1712–1860. VI. Kiadástörténeti mutató. Bp. 1972.
- ORCZY LŐRINC: Szalai gróf Barkóczy Ferentz Esztergami érsek úrnak. In: Költeményes holmi egy nagyságos elmétől. A 'költeményes Gyűjtemény' öregbedésére a nagyságok szerzőnek különös engedelmevel közre bocsátotta Révai Miklós. Pozsonbann, 1787.
- Philosophia Christiana, seu justi lipsi de constantia libri duo, almae sodalitati divae partheno-martyris barbarae in Caesareo Convictorum Societatis Jesu Collegio Viennae Austriae erectae, et confirmatae in xenium distributi annô instauratae Salutis. Viennae, 1711.
- SUGÁR ISTVÁN: Gróf Barkóczy Ferenc egri püspök Felsőtárkányban építtetett Fuorcontrasti-kastélya s annak 1761. július 17-i leltára. Művészettörténeti Értesítő 1996/1–2. 107–121.

- SZELESTEI N. LÁSZLÓ: Barkóczy Ferenc érsek névnapja 1763-ban. Magyar Sion 2007/1. 116–122.
- SZELESTEI N. LÁSZLÓ: Egy esztergomi köznemes, Somogyi János (†1782) könyvtára. Magyar Könyvszemle 2003. 1. sz. 105–116.
- VERESS ENDRE: A római Collegium Germanicum et Hungaricum magyarországi tanulóinak anyakönyve és iratai. Fontes Rerum Hungaricum II. Budapest, 1917.
- VERESS ENDRE: Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221–1864. Budapest, 1941.